

Prescripția răspunderii penale: CCR, CEDO și CJUE

Statute of limitations on criminal liability: Romanian Constitutional Court, ECHR and ECJ

ANDRA MARIA COȚ¹

Avocat - Baroul Cluj

ABSTRACT

By the recent decision no. 358/2022 of the Romanian Constitutional Court, it was established that since the date of publication in the Official Gazette of decision no. 297/2018, the Romanian legislation no longer provided for cases of interruption of the limitation period of criminal liability. This leads to the conclusion that only general limitation periods are applicable and that *lex mitior* principle applies also with respect to the statute of limitations. In this context, a number of arguments have been put forward which would have the effect of limiting the consequences of the decisions of the Constitutional Court. Some of these arguments refer to the case law of the European Court of Human Rights and of the European Court of Justice. Therefore, in this article we aim to analyse whether these arguments are well founded or, on the contrary, whether they should be rejected and given full effect to the decisions of the constitutional court.

KEYWORDS: Romanian Constitutional Court; ECJ; ECHR; statute of limitations; decision no. 358/2022; decision no. 297/2018; *lex mitior*; principle of legality; Taricco; PM and others; Borcea; Coeme and other; Previti; Gouarre Patte.

REZUMAT

Prin recenta decizie nr. 358/2022 a Curții Constituționale a României aceasta a stabilit că începând cu data publicării în Monitorul Oficial a deciziei sale anterioare, nr. 297/2018, legislația română nu a mai prevăzut cazuri de întrerupere a termenului de prescripție a răspunderii penale. Acest lucru conduce la concluzia aplicabilității doar a termenelor de prescripție generală, mult mai scurte decât cele speciale, precum și la aplicarea legii penale mai favorabile în privința instituției prescripției. În acest context, au fost invocate o serie de argumente care ar avea ca efect limitarea efectelor deciziilor Curții Constituționale. Unele dintre aceste privesc jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, respectiv a Curții de Justiție a Uniunii Europene. Prin urmare, prin intermediul prezentului articol ne propunem a analiza dacă aceste argumente sunt întemeiate, ori din contră, ele trebuie respinse și dat efect deplin deciziilor instanței constituționale.

CUVINTE-CHEIE: CCR; CJUE; CEDO; prescripție; decizia nr. 358/2022; decizia nr. 297/2018; lege penală mai favorabilă; principiul legalității; Taricco; PM și alții, Borcea; Coeme și alții; Previti; Gouarre Patte.

---

¹ Avocat în cadrul Baroului Cluj. E-mail: cotandramaria@gmail.com.

CUPRINS

I. Aspecte introductive	11
II. Analiza jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului	12
III. Analiza jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene	15
1. Inaplicabilitatea deciziilor din cauzele Taricco I și PM și alții	17
2. Compatibilitatea legislației naționale cu dreptul european	18
IV. Concluzii	21

I. ASPECTE INTRODUCATIVE

În anul 2018 Curtea Constituțională a României constată că soluția legislativă care prevede întreruperea cursului termenului prescripției răspunderii penale prin îndeplinirea „oricărui act de procedură în cauză”, din cuprinsul dispozițiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal, este neconstituțională, întrucât sintagma este lipsită de previzibilitate, fiind contrară principiului legalității incriminării². În cuprinsul deciziei Curtea face însă referire la prevederile Codului penal din 1969, pe care le apreciază ca fiind conforme Constituției, precizare care ulterior devine sursa unei întregi saga, care face și obiectul analizei noastre.

Ulterior acestei prime decizii, practica judiciară intră într-o stare de freamăt, neștiind cum să reacționeze, căci aplicarea întocmai a dispozitivului ar însemna că prescripția răspunderii penale nu mai poate fi întreruptă, astfel că nu mai pot fi aplicate termenele de prescripție specială, ci doar cele de prescripție generală și, în consecință, dată fiind incidența legii penale mai favorabile, ar trebui constatată încetarea procesului penal într-un număr mai mare sau mai puțin mare de cauze. Totuși, unele instanțe identifică o soluție de compromis, și anume aplicarea prin analogie a dispozițiilor Codului penal din 1969, la care însăși Curtea Constituțională a făcut referire, astfel încât prescripția s-ar întrerupe prin îndeplinirea unui act ce trebuie comunicat suspectului sau inculpatului.

În fața dilemei privind efectele deciziei menționate, unele instanțe judecătorești se hotărăsc să sesizeze Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea dezlegării chestiunii de drept, mai exact, în sensul confirmării unei opinii sau alteia. În acest context, Înalta Curte este întrebată inclusiv dacă actele de întrerupere, efectuate anterior deciziei Curții Constituționale, își păstrează efectul întreruptiv (cu alte cuvinte, dacă este aplicabil principiul legii penale mai favorabile). Sesizarea este însă respinsă ca inadmisibilă, Înalta Curte de Casație și Justiției afirmând că nu are competența de a se pronunța cu privire la efectele deciziilor Curții Constituționale³.

Astfel se conturează o practică judiciară neunitară. Pe de o parte, unele instanțe califică decizia Curții Constituționale ca fiind una interpretativă și, în consecință, apreciază că prescripția răspunderii penale poate fi întreruptă doar printr-un act care trebuie comunicat suspectului/inculpatului. Pe de altă parte, unele instanțe califică decizia nr. 297/2018 ca fiind una simplă, motiv pentru care apreciază că prescripția răspunderii penale nu mai poate fi întreruptă, întrucât nu mai există norme care să stabilească actele întreruptive. În ambele interpretări, instanțele aplică fără discuție legea penală mai favorabilă, căci indiferent de opinia adoptată, „noua reglementare” este mai favorabilă.

Patru ani mai târziu, Curtea Constituțională revine asupra problemei prin recenta și controversata decizie nr. 358/2022⁴, prin care statuează clar și răspicat că decizia nr. 297/2018 este una simplă, nu interpretativă, că pasivitatea legiuitorului a cauzat un viciu de constituționalitate mai grav prin generarea unei practici neunitare și că textul art. 155 alin. (1) C.pen., în forma rămasă în vigoare după decizia nr. 297/2018, „în mod evident, nu

² Publicată în M.Of. nr. 518 din 25.06.2018.

³ Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, decizia nr. 55/2019, publicată în M.Of. nr. 381 din 15.05.2019.

⁴ Publicată în M.Of. nr. 565 din 09.06.2022.

prevede niciun caz de întrerupere a cursului prescripției răspunderii penale”.

Așadar, din data de 25.06.2018 până la ieșirea din pasivitate a legiuitorului, și anume 30.05.2022⁵, fondul legislativ în vigoare nu a prevăzut cazuri de întrerupere a prescripției răspunderii penale. Acest lucru înseamnă că era imposibil ca termenele de prescripție speciale să înceapă să curgă, motiv pentru care în perioada indicată erau incidente doar termenele de prescripție generală. Or, cum prescripția răspunderii penale este considerată în dreptul penal român o instituție de drept substanțial, într-un număr mai mare sau mai puțin mare de cauze se impune constatarea încetării procesului penal ca urmare a aplicării legii penale mai favorabile.

În fața acestei inevitabile concluzii, Ministerul Public⁶ și o parte dintre instanțele judecătorești⁷ au încercat să identifice o serie de argumente pentru limitarea efectelor deciziilor Curții Constituționale.

Primul și unul dintre cele mai controversate argumente ar consta în faptul că prescripția răspunderii penale ar avea în dreptul român o natură mixtă, în sensul că termenele de prescripție sunt într-adevăr de drept substanțial, dar întreruperile termenelor de prescripție aparțin dreptului procesual penal, astfel că nu ar fi incident principiul legii penale mai favorabile. În acord cu o parte a practicii judiciare⁸ și a literaturii de specialitate⁹, apreciem complet eronat acest argument în contextul în care începând cu anul 1936 (Codul penal Carol al II-lea), atât legiuitorului român, cât și doctrina română, precum și practica judiciară au considerat instituția prescripției răspunderii penale ca fiind una de drept penal substanțial în toate componentele sale.

Analiza noastră însă nu privește acest argument, pe care îl apreciem ca fiind superfluu și ca negând întreaga jurisprudență și doctrină până la data pronunțării deciziei nr. 358/2022. Analiza noastră însă se va axa pe un alt argument și anume posibilitatea limitării efectelor deciziei instanței constituționale în raport de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului¹⁰ (II), respectiv de cea a Curții de Justiție a Uniunii Europene¹¹ (III). Această analiză însă va pleca de la premisa că prescripția răspunderii penale este în dreptul român o instituție de drept substanțial, căreia i se aplică legea penală mai favorabilă, căci apreciem că acest aspect nu poate fi negat decât cu o crasă desconsiderare a unei jurisprudențe unitare existente în acest sens anterior deciziilor Curții Constituționale.

II. ANALIZA JURISPRUDENȚEI CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

În ceea ce privește prescripția răspunderii penale, CtEDO a analizat cererile care priveau acest aspect din perspectiva art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului¹², care consacră principiul legalității incriminării.

⁵ Dată la care a fost publicată O.U.G. nr. 71/2022 în M.Of. nr. 531 din 30.05.2022, ordonanță prin care a fost modificat textul art. 155 alin. (1) Cod penal în următorul sens: „Cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului”.

⁶ A se vedea Nota Parchetului General nr. 1470 /C/1364/III-13/2022 din 10.06.2022 privind criteriile unitare de aplicare a Deciziei CCR nr. 358/2022 și a OUG nr. 71/2022.

⁷ A se vedea sesizările Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea dezlegării unei chestiuni de drept în materie penală, formulate de o parte dintre instanțele judecătorești, în număr total de 17, toate conexe la dosarul nr. 1341/1/2022 al Înaltei Curți de Casație și Justiție, având termen de judecată în data de 25.10.2022, sesizări disponibile prin accesarea următoarei adrese: <https://www.scj.ro/CMS/0/PublicMedia/GetIncludedFile?id=25059>, (pct. 17-22, 25-35), adresă accesată la data de 02.08.2022.

⁸ Curtea de Apel Oradea, Decizia penală nr. 350/A/2022, disponibilă la următoarea adresă: <https://www.editurasolomon.ro/o-hotarare-cu-o-motivare-de-excepție-pe-chestiunea-prescripției-răspunderii-penale-pronunțată-de-jud-mihail-udroiul/>, accesată la data de 02.08.2022.

⁹ D. Pârgaru, *Prescripție, quo vadis? Gânduri în legătură cu prescripția răspunderii penale în urma Deciziei nr. 358/2022 a Curții Constituționale*, AUBD - Forum juridic, nr. 1/2022, pp. 44-55; D. Pârgaru, *Prescripția sine lex? Privire critică asupra unor argumente aduse împotriva aplicării principiului legii penale mai favorabile în materia întreruperii cursului termenului de prescripție a răspunderii penale*, AUBD - Forum juridic, nr. 1/2022, pp. 98-1112.

¹⁰ În continuare, CtEDO.

¹¹ În continuare, CJUE.

¹² În continuare, ConvEDO.

Recent, mai exact în data de 26 aprilie 2022, aceasta a emis un aviz consultativ¹³ în temeiul Protocolului nr. 16 la ConvEDO tocmai cu privire la incidența art. 7 din Convenție în materia prescripției răspunderii penale. Avizul a fost solicitat de autoritățile armene, care au pus în discuție posibilitatea aplicării unor norme internaționale, care ar prevedea imprescriptibilitatea faptelor, în detrimentul celor naționale, care ar impune constatarea încetării procesului penal ca urmare a împlinirii termenului de prescripție într-un caz care privea fapte de tortură.

Cu această ocazie, CtEDO a reliefat principiile generale care reies din jurisprudența sa. Astfel, aceasta a susținut că normele privind termenele de prescripție nu definesc infracțiunile și sancțiunile aferente și pot fi interpretate ca stabilind o simplă condiție prealabilă pentru judecarea cazului¹⁴. În consecință, eventuale modificări legislative care prelungesc un termen de prescripție care încă nu a expirat, nu sunt considerate drept o încălcare a art. 7 din Convenție¹⁵.

Totuși, Curtea atrage atenția că o astfel de încălcare este totuși incidentă atunci când răspunderea penală a fost "reactivată" după expirarea termenului de prescripție inițial, apreciind că în atare situații sunt desconsiderate cerințele de legalitate (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) și previzibilitate¹⁶. Concret, în cazul în care o infracțiune este supusă prescripției și chiar devine prescrisă, astfel încât este exclusă răspunderea penală, art. 7 din Convenție ar împiedica reluarea urmăririi penale cu privire la o astfel de faptă. În opinia Curții, a susține contrariul echivalează cu aplicarea retroactivă a legii penale în defavoarea persoanei acuzate¹⁷.

Așadar, din perspectiva jurisprudenței CtEDO, problema pare simplu de tranșat. Dacă termenul de prescripție nu s-a împlinit, nu există nicio problemă în aplicarea unor norme mai severe și, deci, implicit a neaplicării legii penale mai favorabile. Singura problemă ar exista în cazul infracțiunilor comise în perioada 25.06.2018-30.05.2022, pentru care s-a împlinit termenul de prescripție (ca urmare a faptului că nu putea fi întrerupt), situația pe care Curtea o admite că reprezentând o încălcare a art. 7 din Convenție, deoarece este vorba despre o „reactivare” a termenului de prescripție.

Totuși, analiza CtEDO este întotdeauna una raportată la circumstanțele concrete ale speței. Or, dacă privim cu atenție aceste circumstanțe, soluția în ceea ce privește situația actuală din dreptul penal român nu este chiar atât de clară pe cât pare.

Astfel, în cauza *Coëme și alții c. Belgiei*¹⁸, normele de prescripție erau privite în dreptul belgian ca norme de drept procesual penal, de imediată aplicare. Or, în dreptul român astfel de norme sunt considerate de drept substanțial, fiind aplicabil principiul legii penale mai favorabile.

În cauza *Previti c. Italiei*¹⁹, legiuitorul a prevăzut norme tranzitorii în privința aplicării regulilor în materie de prescripție, tocmai în considerarea faptului că acestea erau calificate ca fiind norme de drept substanțial, cărora li se aplică legea penală mai favorabilă. Or, în situația noastră, legiuitorul nu a prevăzut norme tranzitorii odată cu modificarea art. 155 alin. (1) C.pen. prin O.U.G. nr. 71/2022, astfel că rămâne aplicabilă regula generală a aplicării legii penale mai favorabile.

---

¹³ CtEDO, *Avizul consultativ cu privire la aplicabilitatea termenelor de prescripție a răspunderii penale în ceea ce privește o infracțiune, ce constituie, în esență, un act de tortură*, cererea nr. P16-2021-001, 26.04.2021, disponibil pe portalul HUDOC.

¹⁴ A se vedea *Previti c. Italiei*, cererea nr. 1845/08, hotărârea din 12.02.2013, parag. 80; *Biagioli c. San Marino*, cererea nr. 8162/13, hotărârea din 8.07.2014, parag. 90; *Borcea c. României*, cererea nr. 55959/14, hotărârea din 22.09.2015, parag. 64.

¹⁵ CtEDO, *Avizul consultativ cu privire la aplicabilitatea termenelor de prescripție a răspunderii penale în ceea ce privește o infracțiune, ce constituie, în esență, un act de tortură*, op. cit., parag. 74-75.

¹⁶ A se vedea *Antia și Khupenia c. Georgiei*, cererea nr. 7523/10, hotărârea din 18.06.2020, parag. 38-43.

¹⁷ CtEDO, *Avizul consultativ cu privire la aplicabilitatea termenelor de prescripție a răspunderii penale în ceea ce privește o infracțiune, ce constituie, în esență, un act de tortură*, op. cit., parag. 76-77.

¹⁸ Cererile nr. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 și 33210/96, hotărârea din 22.06.2000, parag. 148.

¹⁹ Cererea nr. 2845/08, hotărârea din 12.02.2013, parag. 82.

În cauza *Borcea c. României*²⁰, problema care s-a pus consta în previzibilitatea modalității de aplicare a legii penale mai favorabile (aplicare globală sau pe instituții), Curtea apreciind ca rezonabilă o durată de câteva luni după intrarea în vigoare a noului Cod penal în vederea unificării practicii judiciare, mai ales în lipsa unor norme tranzitorii. Or, în cazul de față, practica judiciară a fost clarificată în sensul că în perioada 25.06.2018-30.05.2022 nu existau cazuri de întrerupere a prescripției, jurisprudența anterioară deciziei nr. 358/2022 fiind constantă în sensul că în atare situații se aplică legea penală mai favorabilă.

Prin urmare, situația de față nu este tocmai identică cu cea din cauzele invocate în vederea limitării efectelor deciziilor Curții Constituționale. Cert este că în analiza efectuată, CtEDO pune accentul pe previzibilitatea și accesibilitatea normelor.

Or, problema din dreptul penal român în materie de prescripție a fost tocmai previzibilitatea. Mai exact, normele din noul Cod penal nu au respectat niciodată cerințele de calitate a legii, aspect confirmat de către Curtea Constituțională prin decizia nr. 297/2018. Ulterior acestei decizii, în continuare normele în materie de prescripție nu erau previzibile din pricina jurisprudenței neunitare, aspect sancționat din nou de instanța constituțională prin decizia nr. 358/2018. Iar acum, ulterior intervenției legiuitorului, există șansa ca imprevizibilitatea să subziste, din pricina unui reviriment jurisprudențial, care nu mai acceptă aplicarea legii penale mai favorabile în privința întreruperilor termenului de prescripție.

În aceste condiții, se pune întrebarea dacă într-adevăr nu ar fi încălcat principiul legalității incriminării, indiferent de faptul că CtEDO consideră normele în materie de prescripție ca fiind norme procesual penale, tocmai din pricina lipsei previzibilității normelor naționale.

Pe de altă parte, trebuie precizat că în jurisprudența sa, CtEDO a recunoscut că art. 7 din Convenție include și aplicarea legii penale mai favorabile²¹. Într-adevăr, Curtea nu a recunoscut aplicarea legii penale mai favorabile în privința prescripției, însă o afirmație a acesteia din cuprinsul unei hotărâri pronunțate împotriva statului andorran poate pune în discuție o eventuală schimbare de optică în anumite condiții.

Mai exact, în cauza *Gouarre Patte c. Andorra*²² Curtea a analizat dacă art. 7 din ConvEDO impune aplicarea unei pedepse accesorii mai mici decât cea prevăzută la data condamnării definitive, ca urmare a unor modificări legislative intervenite în cursul executării acesteia. Opinia Curții a fost sensul că într-o atare situație există o încălcare a Convenției din pricina refuzului instanțelor judecătorești de a aplica legea penală mai favorabilă.

Unul dintre principalele argumente care au determinat Curtea să ajungă la această concluzie au constat în faptul că legislația națională prevedea expres aplicarea legii penale mai favorabile ulterior condamnării definitive în privința pedepselor, nefăcând distincție între pedepse principale și accesorii. Acest aspect a determinat Curtea să afirme că respectiva cauză are un "caracter special". Mai exact, în cuprinsul hotărârii a precizat expres următoarele:

„În cazul în care un stat prevede în mod expres în legislația sa principiul retroactivității legii penale mai favorabile (așa cum este cazul articolului 7 § 3 din noul Cod penal andorran), acesta trebuie să permită justițiabililor săi să își exercite acest drept în conformitate cu garanțiile convenționale. În speță, în pofida cererii reclamantului, instanțele andorrane au menținut aplicarea pedepsei cele mai grele aplicate anterior,

²⁰ Cererea nr. 55959/14, hotărârea din 22.09.2015, parag. 65-66.

²¹ A se vedea *Scoppola c. Italiei* (nr. 2), cererea nr. 10249/03, hotărârea din 17 septembrie 2009, precum și Avizul consultativ privind utilizarea normelor de trimitere în vederea definirii infracțiunilor și standardele de comparație între legea penală în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii și legea penală modificată, nr. P16-2019-001, 29.05.2020, aviz solicitat de Curtea Constituțională din Armenia, disponibil pe portalul HUDOC.

²² Cererea nr. 33427/10, hotărârea din 12.01.2016.

deși legiuitorul nu numai că prevăzuse o pedeapsă mai blândă, dar prevăzuse în mod expres și aplicarea retroactivă a acesteia. Astfel, *continuând să aplice o pedeapsă care depășea prevederile legislației penale în vigoare, instanțele andorrane, încălcând principiul statului de drept, au încălcat dreptul reclamantului de a i se aplica pedeapsa prevăzută de lege*²³.

Din cele de mai sus ar reieși faptul că în măsura în care legiuitorul unui stat semnatar al Convenției a decis aplicarea unui standard de protecție superior al unui drept fundamental, garantat de Convenție, instanțele judecătorești nu ar putea diminua acest standard printr-o interpretare jurisprudențială contrară normelor legislative, fără a încălca statul de drept și însăși Convenția. Interpretarea pare a fi în acord cu prevederile art. 53 din CEDO, care stabilește că protecția oferită de Convenție este una minimă și că prevederile acesteia nu pot fi invocate pentru a limita sau aduce atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale, astfel cum acestea sunt recunoscute de legile oricărei părți contractante.

În consecință, apreciem că **jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului nu ar putea fi invocată în vederea diminuării standardului de protecție național în ceea ce privește principiul legalității incriminării și aplicării legii penale mai favorabile**. În concret, la nivel național, prescripția a fost considerată ca fiind o instituție de drept substanțial în toate componentele sale, apreciindu-se că îi este aplicabilă legea penală mai favorabilă, aspect confirmat de jurisprudența Curții Constituționale a României²⁴. În plus, legiuitorul, chiar și ulterior modificării normelor în materie de prescripție în vederea punerii în acord cu legea fundamentală, nu a limitat aplicarea legii penale mai favorabile în privința întreruperilor cursului prescripției.

Prin urmare, reiese cu evidență că din punct de vedere legislativ, în momentul actual, legea penală mai favorabilă este aplicabilă inclusiv întreruperilor cursului prescripției, nu doar termenelor de prescripție. Prin urmare, organele judiciare nu pot aplica un standard inferior celui legislativ, chiar dacă teoretic ar respecta standardul minim de protecție oferit de art. 7 din CEDO, căci într-o atare situație ar încălca nu doar prevederile constituționale, în special cele privind statul de drept, ci și art. 53 din CEDO.

Rămâne însă de văzut dacă aceasta va fi și opinia CtEDO, opinie care ar putea fi decelată prin solicitarea unui aviz consultativ de chiar Înalta Curte de Casație și Justiție în cadrul procedurii privind dezlegarea unei chestiuni de drept²⁵, solicitare întemeiată pe dispozițiile Protocolului nr. 16 la CEDO, protocol recent ratificat de România, urmând a intra în vigoare cel mai devreme în luna octombrie a anului curent.

III. ANALIZA JURISPRUDENȚEI CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

Un alt argument invocat în vederea limitării efectelor deciziilor Curții Constituționale este jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene²⁶. Mai exact este vorba despre hotărârile din cauzele Taricco I²⁷ și PM și alții²⁸.

În cauza Taricco I a fost vorba despre un proces penal italian privind fraudă în materie de TVA, în care instanța națională și-a pus problema compatibilității normelor de prescripție cu dreptul european. Concret, aceasta a considerat că termenul de prescripție specială este prea scurt, întrucât deși organelor judiciare nu li se poate reproșa vreo culpă, acesta ar urma să se împlinească din pricina complexității cauzelor înainte de soluționarea definitivă a acestora. În aceste condiții, instanța națională a formulat o serie de întrebări care

²³ *Idem*, parag. 35.

²⁴ A se vedea de decizia Curții Constituționale nr. 1092 /2012, publicată în M.Of. nr. 67 din 31.01.2013.

²⁵ Ulterior deciziei Curții Constituționale nr. 358/2022, au fost formulate 17 sesizări a Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea dezlegării unei chestiuni de drept cu privire la instituția prescripției. A se vedea nota de subsol nr. 7.

²⁶ În continuare, CJUE.

²⁷ Cauza Ivo Taricco și alții, nr. C-105/14, hotărârea din 08.09.2015.

²⁸ Este vorba de reunite nr. C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19 sub numele PM și alții, în care s-a pronunțat hotărârea din 21.12.2021.

priveau compatibilitatea reglementării naționale cu Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (art. 101, art. 107 și art. 119), respectiv cu Directiva 2006/112 privind sistemul comun al taxei pe valoare adăugată (art. 158).

Deși Curtea de Justiție a Uniunii Europene a apreciat că dispozițiile de drept european invocate nu sunt aplicabile, a răspuns întrebărilor preliminare, apreciind că este totuși aplicabil art. 325 TFUE, care impune statelor membre combaterea activităților ilegale care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii.

În consecință, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat că reglementarea națională în materie de prescripție ar fi contrară dreptului european în măsura în care ar împiedica aplicarea unor sancțiuni efective și disuasive într-un număr considerabil de cazuri de fraudă gravă aducând atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene sau ar prevedea termene de prescripție mai lungi pentru cazurile de fraudă aducând atingere intereselor financiare ale statului membru vizat decât pentru cazurile de fraudă aducând atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene, aspect al cărui verificare este de competența instanței naționale.

În cuprinsul hotărârii, CJUE face referire inclusiv la principiul legalității incriminării infracțiunilor și pedepselor, consacrat de art. 49 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Concret, aceasta susține că principiul nu ar fi încălcat întrucât neaplicarea dispozițiilor naționale are ca efect simpla prelungire a termenelor de prescripție și asigurarea egalității de tratament între persoanele acuzate de infracțiuni care privesc interesele financiare ale Uniunii Europene, respectiv cele acuzate de infracțiuni împotriva intereselor financiare ale Italiei. Ba mai mult, CJUE face trimitere inclusiv la jurisprudența CtEDO care ar confirma că prelungirea termenelor de prescripție, atât timp cât acestea nu s-au împlinit, nu reprezintă o încălcare a art. 7 din ConvEDO²⁹.

Totuși, doi ani mai târziu, CJUE face un pas în spate față de afirmațiile din decizia anterior precizată și admite că de vreme ce prescripția este în dreptul penal italian o instituție de drept substanțial, căreia i se aplică principiul legalității incriminării, instanțele naționale pot să nu aplice normele europene în cazul persoanelor care comis infracțiuni privind interesele financiare ale Uniunii Europene anterior hotărârii din Taricco I, deoarece ar fi afectată previzibilitatea normelor de drept, în condițiile în care ar le-ar fi aplicabile condiții de incriminare mai severe³⁰.

Revenind la dreptul național, în opinia Ministerului Public, relevantă este doar hotărârea din cauza Taricco I, întrucât în privința deciziilor Curții Constituționale române este vorba despre o reglementare mai favorabilă decât cea de la momentul comiterii faptelor, astfel că hotărârea din cauza Taricco II nu ar mai fi aplicabilă³¹.

O altă cauză invocată ca argument în vederea limitării efectelor deciziilor Curții Constituționale este cauza PM și alții, care privește tocmai dreptul român și o serie de decizii ale Curții Constituționale din perioada 2016-2019, care afectau norme de drept procesual. Relevante prezentei analize sunt precizările CJUE în raport de hotărârile instanței constituționale române în materia compunerii completelor de judecată.

Concret, Curtea Constituțională pronunțase două decizii al căror efect era rejudecarea cauzelor din pricina nerespectării normelor în privința compunerii completelor de judecată de către instanțele naționale³².

²⁹ Cauza Taricco I, *op. cit.*, parag. 54-57.

³⁰ Cauza M.A.S. și M.B., C-42/17, hotărârea din 05.12.2017 - în continuare, cauza Taricco 2.

³¹ Vezi Nota Parchetului General nr. 1470 /C/1364/III-13/2022 din 10.06.2022 privind criteriile unitare de aplicare a Deciziei CCR nr. 358/2022 și a OUG nr. 71/2022.

³² Este vorba de decizia nr. 685/2018 din 7 noiembrie 2018, publicată în M.Of. nr. 1021 din 29.11.2018 prin care s-a constatat existența unui conflict juridic de natură constituțională între Parlament, pe de o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, generat de hotărârile Colegiului de conducere a Înaltei Curți de Casație și Justiție, potrivit cărora au fost desemnați prin tragere la sorți doar 4 din cei 5 membri ai completurilor de 5 judecători, contrar celor prevăzute de art. 32 din Legea nr. 304/2004, respectiv de decizia nr. 417/2019 din 3 iulie 2019, publicată în M.Of. nr. 825 din 10.10.2019, prin care s-a constatat existența unui conflict juridic de natură constituțională între Parlament, pe de o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, generat

Or, CJUE a apreciat că aceste decizii au ca efect prelungirea duratei procedurilor penale, iar această prelungire ar putea conduce la prescrierea răspunderii penale. Prin urmare, a considerat că în măsura în care instanța națională ar ajunge din acest motiv la concluzia existenței unui risc sistemic de impunitate în cazul infracțiunilor grave de fraudă care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii sau de corupție în general, ea ar putea să lase neaplicate deciziile instanței constituționale.

În opinia noastră, **deciziile anterior prezentate nu pot fi aplicate mutatis mutandis în privința deciziilor Curții Constituționale a României în materia prescripției, nefiind vorba despre incidența „teoriei actului clar”**, astfel încât în ipoteza în care s-ar dori limitarea efectelor acestora, ar fi necesară cel puțin formularea unei întrebări preliminare către instanța de la Luxemburg. Pe de altă parte, **în ipoteza formulării unei întrebări preliminare, apreciem că răspunsul CJUE ar trebui să fie în sensul că dreptul european nu se opune aplicării deciziilor Curții Constituționale în materie de prescripție.**

1. Inaplicabilitatea deciziilor din cauzele Taricco I și PM și alții

În jurisprudența sa, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a stabilit anumite criterii în vederea determinării situațiilor în care o instanță națională nu este obligată să adreseze o întrebare preliminară. Este vorba despre criteriile cunoscute sub numele de CILFIT³³. Deși criticate, aceste criterii încă își găsesc aplicabilitatea³⁴. În consecință, o instanță națională este dispensată de obligația de a adresa o întrebare preliminară în următoarele situații:

- i. întrebarea este irelevantă pentru soluționarea litigiului;
- ii. dispoziția dreptului unional în cauză a fost deja interpretată de Curte;
- iii. interpretarea corectă a dreptului Uniunii Europene este atât de evidentă încât nu lasă nicio îndoială rezonabilă.

Din perspectiva problemei analizate, ar prezenta relevanță ultimele două criterii. Însă raportat la hotărârile din cauzele Tarricco I și II, respectiv din cauza PM și alții, aceste criterii nu ar fi îndeplinite în privința deciziilor Curții Constituționale nr. 297/2048, respectiv nr. 358/2022.

În primul rând, deși în toate cele trei cauze Curtea a interpretat art. 325 TFUE în sensul că acesta ar impune aplicarea unor sancțiuni efective și disuasive în cazurile de fraudă gravă privind interesele financiare ale Uniunii Europene, în niciuna dintre aceste cauze CJUE nu analizează prevederile Directivei PIF³⁵, care conține dispoziții exprese cu privire la termenele de prescripție. De altfel, la momentul pronunțării deciziei din cauza Taricco I, această directivă nici măcar nu exista.

Or, având în vedere că la acest moment există norme exprese la nivel european în materie de prescripție a infracțiunilor ce aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene, norme care nu au fost avute în vedere de CJUE în niciuna dintre hotărârile menționate, nu se poate discuta despre o dispoziție de drept european care a fost deja interpretată de către Curte.

În al doilea rând, în ceea ce privește cel de-al treilea criteriu, apreciem că nici acesta nu este incident. Astfel, în analiza aplicabilității acestui criteriu, instanța națională trebuie să fie convinsă că problema este la fel de evidentă pentru omologii săi din alte state membre și trebuie să ia în considerare și trăsăturile caracteristice

---

de neconstituirea de către Înalta Curte de Casație și Justiție a completurilor de judecată specializate pentru judecarea în primă instanță a infracțiunilor prevăzute în Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, contrar celor prevăzute de art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 161/2003.

³³ Cauza CILFIT v. Ministero della Sanità, nr. 283/81, hotărârea din 6.10.1982.

³⁴ Pentru o analiză mai detaliată a criteriilor CILFIT a se vedea I. Maher, *The CILFIT Criteria Clarified and Extended for National Courts of Last Resort Under Art. 267 TFEU*, European Papers, Vol. 7, nr. 1/2022, pp. 265-274.

³⁵ Directiva (UE) 2017/1371 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2017 privind combaterea fraudelor îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii prin mijloace de drept penal.

ale dreptului UE, dificultățile deosebite pe care le generează interpretarea acestuia și riscul de divergențe în ceea ce privește deciziile judiciare în cadrul Uniunii Europene³⁶.

Tocmai având în vedere prevederile Directivei PIF în materie de prescripție și lipsa analizei lor de către CJUE, nu se poate susține că interpretarea corectă a dreptului unional este evidentă. În plus, spre deosebire de cauza PM și alții, care privea norme procesuale și dreptul la un proces echitabil, deciziile Curții Constituționale în materie de prescripție aduc în discuție principiul legalității incriminării, respectiv norme de drept substanțial (conform calificării naționale). Or, CJUE a admis deja o limitare a dreptului unional în cauza Taricco II în ipoteza încălcării principiului legalității, astfel cum acesta este înțeles la nivel național. Totuși, spre deosebire de cauza Taricco II, în care era vorba despre neretroactivitate unei legi penale mai severe, în cazul de față este vorba despre aplicarea unei legi penale mai favorabile în materie de prescripție, aspect cu privire la care nici normele europene, nici jurisprudența CJUE nu sunt atât de evidente încât interpretarea să nu lase loc de îndoială.

Așadar, având în vedere că niciunul dintre criteriile CILFIT nu ar fi aplicabile, apreciem că instanțele naționale nu pot limita efectele deciziilor Curții Constituționale invocând dreptul european, în absența unei decizii a CJUE prin care să se statueze că efectelor acestora sunt contrare normelor europene.

2. Compatibilitatea legislației naționale cu dreptul european

Chiar dacă apreciem că din jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene nu reiese în mod clar și neechivoc care ar fi soluția sa în ipoteza în care s-ar invoca încălcarea dreptului european de către deciziile Curții Constituționale a României în materie de prescripție, apreciem că ar putea fi punctate unele aspecte în acest sens. Astfel, după cum am precizat deja, la momentul pronunțării hotărârii din cauza Taricco I, Directiva PIF nu exista. Aceasta a fost adoptată doar la data de 5 iulie 2017, iar în cuprinsul hotărârii din cauza Taricco II nu se face referire la aceasta. Totuși, art. 12 din Directiva PIF stabilește următoarele:

„(2) În cazul infracțiunilor menționate la articolele 3, 4 și 5 care sunt pasibile de o pedeapsă maximă de cel puțin patru ani de închisoare, statele membre iau măsurile necesare pentru a permite investigarea, urmărirea penală, judecarea și pronunțarea unor hotărâri judecătorești pentru o perioadă de cel puțin cinci ani de la săvârșirea infracțiunii respective.

(3) Prin derogare de la alineatul (2), statele membre pot stabili un termen de prescripție mai redus de cinci ani, dar de minimum trei ani, cu condiția să garanteze că termenul poate fi întrerupt sau suspendat în cazul unor acte specifice”.

În dreptul român, pentru infracțiunile care ar putea fi considerate ca aducând atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene sunt prevăzute termene generale de prescripție a răspunderii penale de cel puțin 5 ani ori chiar de 8 ani. În atare condiții, chiar și în ipoteza aplicării deciziilor Curții Constituționale, prevederile Directivei PIF în materie de prescripție sunt respectate, astfel că este greu de afirmat că am putea discuta despre o încălcare a dreptului european.

În măsura în care totuși Curtea de Justiție a Uniunii Europene ar aprecia că aceste termene de prescripție sunt prea scurte, considerăm că ea ar trebui să constate mai întâi nevalabilitatea prevederilor Directivei PIF, având în vedere că acestea stabilesc termene minime de prescripție, respectate de dreptul național.

Însă constatarea nevalabilității acestor norme pe motiv că termenele de prescripție sunt prea scurte ar presupune în același timp o agravarea a condițiilor tragerii la răspundere penală, de vreme ce ar impune aplicarea unor termene de prescripție mai lungi.

---

³⁶ I. Mahler, *op. cit.*, p. 270.

Într-o atare situație, cel puțin în statele membre care apreciază prescripția ca fiind o instituție de drept substanțial, s-ar pune în discuție principiul legalității incriminării, în componenta neretroactivității unei legi penale defavorabile. Or, astfel ar deveni aplicabilă jurisprudența Curții din cauza Taricco II, care ar permite neaplicarea dreptului european faptelor săvârșite anterior deciziei CJUE.

Dincolo de aceste aspecte, dacă am lua în considerare strict raționamentul CJUE din cauzele Taricco I și PM și alții, am putea ajunge totuși la concluzia încălcării dreptului european de către deciziile Curții Constituționale.

Trebuie însă precizat că raționamentul CJUE din cauza Taricco I a fost amplu criticat de literatura de specialitate³⁷ și chiar de către instanțele italiene³⁸, acesta fiind și motivul pronunțării hotărârii din cauza Taricco II. Asemenea critici pot fi aduse și hotărârii din cauza PM și alții, critici relevate în privința celei din urmă de chiar concluziile avocatului general M. Bobek.

În primul rând, unul dintre reproșuri constă în modalitatea de interpretare a art. 325 TFUE. În opinia CJUE, acesta pune în sarcina statelor membre „o obligație de rezultat precisă și care nu este supusă niciunei condiții cu privire la aplicarea normei pe care o prevăd”³⁹, astfel că, în temeiul său, dispozițiile contrare de drept național devin inaplicabile, în esență, producându-se efectul direct al dreptului unional.

Raportat la acest aspect, s-a evidențiat însă că art. 325 TFUE impune statelor membre doar o obligație de a combate fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii, ele beneficiind în continuare de o marjă de apreciere destul de mare în privința măsurilor adoptate în acest sens, singura condiție fiind ca respectivele măsuri să fie echivalente cu cele adoptate în vederea combaterii fraudei privind propriile interese. Or, în acest context, se pune întrebarea dacă un efect direct este posibil atât timp cât are drept consecință înrăutățirea situației acuzaților din procedurile naționale din pricina încălcării de către însuși statul membru a unei obligații impuse acestuia de dreptul european⁴⁰.

Întrebarea este cu atât mai pertinentă în contextul în care în jurisprudența sa Curtea de Justiție a Uniunii Europene a afirmat că o directivă nu poate impune prin ea însăși o obligație directă cetățenilor unui stat membru, iar dispozițiile directivei respective nu pot fi invocate împotriva particularilor în lipsa transpunerii în legislația națională⁴¹. Concret, este vorba despre o cauză în care Curtea a fost întrebată dacă dispozițiile dintr-o directivă pot fi invocate de Ministerul Public în vederea formulării unei acuzații în materie penală, deși respectiva directivă nu fusese transpusă în dreptul intern. Răspunsul a fost negativ, pornind de la raționamentul că un stat membru, care nu a adoptat măsurile de punere în aplicare impuse de directivă în termenul prevăzut, nu poate invoca împotriva particularilor propria sa neexecutare a obligațiilor pe care le implică directiva⁴².

Or, nu vedem de ce răspunsul nu ar fi același și în cazul art. 325 TFUE, care impune o obligație doar în

---

³⁷ S. Peers, *The Italian Job: the CJEU strengthens criminal law protection of the EU's finances*, EU Law Analysis, 2015, articol disponibil la adresa: <http://eulawanalysis.blogspot.com/2015/09/the-italian-job-cjeu-s>, accesat la data de 16.01.2022; E. Billis, *The European Court of Justice: A Quasi-Constitutional Court in Criminal Matters: The Taricco Judgment and Its Shortcomings*, în *New Journal of European Criminal Law*, vol. 7, nr. 1/2016, p. 29-30; F. Giuffrida, *The Limitation Period of Crimes: Same Old Italian Story*, *New Intriguing European Answers*, în *New Journal of European Criminal Law*, vol. 7, nr. 1, 2016, p. 100-112.

³⁸ Curtea de Apel din Milan a sesizat Curtea Constituțională italiană la doar zece zile de la momentul pronunțării hotărârii Curții de Justiție a Uniunii Europene. Aceeași abordare a avut-o și Curtea de Casație italiană. În fața acestei dileme, Curtea Constituțională italiană a hotărât formularea unei noi întrebări preliminare, în cuprinsul căreia a adus în discuție inclusiv posibilitatea aplicării doctrinei contralimiti (constatarea neconstituționalității legii de ratificare a tratatelor unionale în raport de prevederile contrare Constituției, a cărei consecință ar fi neaplicarea normelor de drept european conflictuale).

³⁹ Cauza Taricco I, op. cit., parag. 51.

⁴⁰ F. Giuffrida, op. cit., p. 105.

⁴¹ Cauza *Kolpinghuis Nijmegen BV*, nr. C-80/86, hotărârea din 08.10.1987.

⁴² Pentru o analiză detaliată a cauzei, a se vedea L. Marin, Comentariu în V. Mitsilegas, A. di Martino, L. Mancano (ed.), *The Court of Justice and European Criminal Law. Leading Cases in a Contextual Analysis*, *Modern Studies in European Law*, Bloomsbury Publishing PLC, p. 26 și urm.

sarcina statelor membre, împotriva acestora existând alte modalități de constrângere în vederea îndeplinirii obligațiilor (spre exemplu, procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către statele membre). Mai exact, faptul că statul nu și-a îndeplinit obligațiile ce decurg din prevederile art. 325 TFUE nu ar trebui să permită aplicarea directă a acestuia în defavoarea particularilor, mai ales în contextul dreptului penal. Concluzia se impune întrucât a admite contrariul ar însemna că statul își invocă propria culpă pentru a elimina o prevedere națională care împiedică sancționarea persoanei acuzate.

În orice caz, Curtea nu a explicat acest ”reviriment jurisprudențial”. Ce putem însă deduce din jurisprudența sa este că aceasta pare a aprecia că obligațiile impuse de art. 325 TFUE sunt unele de rezultat, norma în discuție eliminând orice dispoziție națională atunci când ar împiedica *„aplicarea unor sancțiuni efective și disuasive într-un număr considerabil de cauze privind fraudă gravă care vizează interesele financiare ale Uniunii”*.

Sintagma anterior menționată constituie cea de-a doua critică învederată în cazul ambelor hotărâri analizate. Mai exact, s-a arătat că obligația instanței naționale de a lăsa neaplicate normele de drept intern intervine doar în ipoteza în care este vorba de *„un număr considerabil de cauze”*, respectiv în ipoteza unui *„risc sistemic de impunitate”*. Or, ambele noțiuni sunt neclare, putând conduce la interpretări diferite în cauze similare și, în consecință, la o jurisprudență neunitară, ce afectează cerințele de previzibilitate și accesibilitate ale normelor juridice⁴³.

Critica anterioară a fost reliefată chiar de avocatul general M. Bobek, în concluziile prezentate în cauza PM și alții⁴⁴. Acesta apreciază că impunerea analizei unui risc de impunitate sistemică în vederea constatării incompatibilității unor norme naționale cu dreptul european reprezintă o soluție neadecvată, ce va conduce la o practică neunitară. Concret, avocatul general a afirmat:

„Tipul de analiză încredințată de Curte în Hotărârea Taricco instanțelor naționale impune elemente de probă solide, care să fie eventual asociate unei analize prospective specifice, orientată spre efecte. Aceasta pare să depășească cu totul ceea ce s-ar putea în mod rezonabil solicita unei instanțe naționale (...) Mai mult, pe lângă lipsa tipică a unor asemenea elemente de probă, orice astfel de rezultat poate fi profund circumstanțial, depinzând de factori importanți precum numărul potențial de cauze pendinte în fața unei instanțe la un moment dat, care poate evolua în timp și poate fi cu greu considerat ca fiind un punct de referință substanțial pentru aprecierea compatibilității unei norme sau a unei practici naționale cu dreptul Uniunii. (...) Nu există claritate cu privire la ce procent semnificativ de cauze poate constitui cu exactitate impunitate structurală. Peste 10 %? Peste 25 %? Peste 40 %? Aceasta face în mod firesc ca diferiții actori să ajungă la rezultate diferite, chiar dacă se invocă același criteriu”.

Acesta mai subliniază că într-o astfel de abordare, *„în care efectivitatea este interpretată la dimensiunea ei maximă, (...) orice rezultat ar putea fi justificat: orice dispoziție națională care stă în calea unei condamnări ar putea fi declarată incompatibilă cu articolul 325 alineatul (1) TFUE. Aceasta nu este o soluție pentru aplicarea efectivă a legii, ci mai degrabă pentru un arbitrar individual și un haos structural generate de dreptul Uniunii”*.

Această problemă a raționamentului CJUE a fost relevată inclusiv de literatura de specialitate imediat după decizia din cauza Taricco I, afirmându-se că, cel puțin ipotetic, nimic nu mai împiedică Curtea de Justiție a Uniunii Europene ori o instanță națională să lase neaplicată nu doar normele în materie de prescripție, ci orice normă sau garanție de drept penal, pe motiv că aceasta ar sta în calea aplicării unei sancțiuni disuasive

⁴³ În acest sens a se vedea E. Billis, *op. cit.*, p. 36, F. Giuffrida, *op. cit.*, p. 106.

⁴⁴ Concluziile avocatului general Michal Bobek, prezentate la data de 04.03.2021 în cauzele conexe PM și alții.

și efective⁴⁵.

Din acest motiv, avocatul general a propus în concluziile prezentate în cauza PM și alții un alt tip de abordare, și anume examinarea compatibilității dispozițiilor naționale cu cele europene doar din perspectivă normativă, fără implicare vreunui studiu statistic, empiric, al unui număr (nespecificat) de cauze vizate⁴⁶.

Din păcate, CJUE nu pare a fi fost receptivă la criticile literaturii de specialitate și la cele învederate de avocatul general, având în vedere soluția din cauza PM și alții, în care nu a renunțat la sintagma ”risc sistemic de impunitate”, impunând în continuare neaplicare dispozițiilor interne în măsura în care ar împiedica aplicarea unor sancțiuni disuasive și efective într-un număr considerabil de cazuri de fraudă gravă privind intereselor financiare ale Uniunii Europene.

Soluția este cu atât mai criticabilă în contextul în care în cauza PM și alții era vorba de o instituție de drept nereglementată de norme unionale, respectiv compunerea completelor de judecată, ipoteză în care statele membre ar fi trebuit să se bucure de o largă marjă de apreciere.

În orice caz, criticile relevate în privința celor două hotărâri (Taricco I, respectiv PM și alții) ar trebui să pună serioase semne de întrebare oricărui profesionist al dreptului privind temeinicia abordării Curții de Justiție a Uniunii Europene în privința protejării intereselor financiare ale Uniunii Europene prin mijloace de drept penal.

Cert este însă că formularea unei întrebări preliminare, cu privire la compatibilitatea deciziilor Curții Constituționale a României în materia prescripției cu dreptul european, poate reprezenta o oportunitate pentru schimbarea jurisprudenței CJUE în sensul celor învederate de avocatul general. Concret, s-ar impune renunțarea la analiza existenței unui risc sistemic de impunitate și efectuarea unei analize a compatibilității din perspectivă normativă.

Or, dacă am aborda cea din urmă soluție, reglementarea națională în materie de prescripție, ulterioară deciziei nr. 297/2018 a Curții Constituționale, chiar în ipoteza aplicării principiului legii mai favorabile, nu contravine dreptului european, mai ales în contextul în care respectă prevederile Directivei PIF în materie.

IV. CONCLUZII

Deciziile Curții Constituționale în materie de prescripție au declanșat un val de reacții notabile în rândul practicii judiciare. Însă dacă hotărârea Taricco a declanșat în statul italian o reacție vehementă a instanțelor judecătorești și a literaturii de specialitate din pricina necesității salvagărdării standardului național superior de protecție a drepturilor persoanei acuzate, în mod straniu, în cazul României, reacțiile sunt mai degrabă în sensul desconsiderării unor drepturi fundamentale ale persoanei acuzate, astfel cum ele sunt protejate la nivel constituțional.

Mai exact, dacă instanța constituțională a decis aplicarea unui standard de protecție superior în privința principiului legalității incriminării și a aplicării legii penale mai favorabile, tendința este de a diminua standardul prin invocare jurisprudenței CtEDO, în condițiile în care oricum Convenția impune un standard minimal, respectiv prin invocarea unei jurisprudențe a CJUE, amplu criticate în literatura de specialitate străină.

Ne întrebăm de ce reacția nu a fost aceeași în rândul practicii judiciare și atunci când Curtea Constituțională a decis aplicarea legii penale mai favorabile global, în condițiile în care Înalta Curte de Casație și Justiție a decis aplicarea legii penale mai favorabile pe instituții, cea din urmă reprezentând o situația mai favorabilă persoanelor acuzate.

---

⁴⁵ E. Billis, *op. cit.*, p. 31.

⁴⁶ Concluziile avocatului general Michal Bobek în cauza PM și alții, *op. cit.*, parag. 117.

În orice caz, în loc de a nega evidentul și a încerca să identificăm teorii care să limiteze aplicarea deciziilor Curții Constituționale, ar trebui să ne punem întrebarea de ce 8 ani nu sunt suficienți pentru sancționarea unui persoane care a comis o infracțiune de evaziune fiscală sau o infracțiune de corupție. Iar în acest context, să încercăm mai degrabă să identificăm soluții în materie de organizare judiciară, care să permită sancționarea unor atare fapte într-un termen de 8 ani.

Nu trebuie uitat că scopul termenelor de prescripție este de a asigura tocmai aplicarea unei sancțiuni efective și disuasive, deoarece odată cu trecerea timpului aceste caractere ale sancțiunii se disipă, pe lângă faptul că probarea comiterii faptei devine tot mai dificilă. În plus, rolul termenelor de prescripție este și de a asigura securitatea raporturilor juridice, de a proteja cetățenii de o aplicare arbitrară a legii, de erori judiciare și de a combate judecarea cauzelor într-un termen nerezonabil.

Or, dacă aplicarea sancțiunilor efective și disuasive este ceea ce prevalează, ne îndoim că o sancțiune aplicată după 15 ani unei persoane care a comis o infracțiune de evaziune fiscală își mai păstrează caracterele enumerate.

Prin urmare, marea problemă a sistemului judiciar în materie penală nu este reprezentată de deciziile Curții Constituționale în materie de prescripție, ci mai degrabă de lipsa unei organizări judiciare eficiente.

BIBLIOGRAFIE / REFERENCES

Billis, E., *The European Court of Justice: A Quasi-Constitutional Court in Criminal Matters: The Taricco Judgment and Its Shortcomings*, în *New Journal of European Criminal Law*, vol. 7, nr. 1/2016

Giuffrida, F., *The Limitation Period of Crimes: Same Old Italian Story, New Intriguing European Answers*, în *New Journal of European Criminal Law*, vol. 7, nr. 1/2016

Maher, I., *The CILFIT Criteria Clarified and Extended for National Courts of Last Resort Under Art. 267 TFEU*, *European Papers*, Vol. 7, nr. 1/2022

Mitsilegas, V.; Martino, A.; Mancano L. (ed.), *The Court of Justice and European Criminal Law. Leading Cases in a Contextual Analysis, Modern Studies in European Law*, Bloomsbury Publishing PLC

Pârgaru, D., *Prescripție, quo vadis? Gânduri în legătură cu prescripția răspunderii penale în urma Deciziei nr. 358/2022 a Curții Constituționale*, în *AUBD - Forum juridic*, nr. 1/2022

Pârgaru, D., *Prescripția sine lex? Privire critică asupra unor argumente aduse împotriva aplicării principiului legii penale mai favorabile în materia întreruperii cursului termenului de prescripție a răspunderii penale*, în *AUBD - Forum juridic*, nr. 1/2022

Peers, S., *The Italian Job: the CJEU strengthens criminal law protection of the EU's finances*, în *EU Law Analysis*, 2015, articol disponibil la adresa: <http://eulawanalysis.blogspot.com/2015/09/the-italian-job-cjeu-s>, accesat la data de 16.01.2022